

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 OSLO

31.10.2014

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2014/7464

Saksbehandler:
Guri Hope

Høringssvar - NOU 2014:4 - Enklere regler - bedre anskaffelser - Forenkling av det norske anskaffelsesregelverket

Miljødirektoratet merker seg at utvalgets flertall foreslår å fjerne eksisterende § 6 i anskaffelsesloven, som lyder:

*"§ 6. Livssyklusluskostnader, universell utforming og miljø
Statlige, kommunale og fylkeskommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal under planleggingen av den enkelte anskaffelse ta hensyn til livssyklusluskostnader, universell utforming og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen."*

Forslaget skal etter det vi forstår ikke innebære noen endring i adgangen til å stille miljøkrav ved offentlige innkjøp. Det er bare den generelle, lovbestemte plikten til å ta miljøhensyn (og hensyn til universell utforming) som foreslås opphevet. Dette fremgår bl.a. av utvalgets forslag til § 5-10 i anskaffelsesforskriften, der andre ledd i den foreslåtte bestemmelsen lyder (vår understrekning):

"Oppdragsgiver skal benytte tildelingskriterier som er relevante for kontrakten. Slike kriterier kan for eksempel være pris, livssyklusluskostnader, kvalitet, estetiske, tekniske og funksjonelle egenskaper, tilgjengelighet, universell utforming, sosiale, miljømessige og innovative egenskaper, den tilbudte bemanningens organisering, kvalifikasjoner og erfaring, kundeservice, teknisk bistand og leveringsbetingelser."

Flertallets begrunnelse for forslaget om å fjerne den generelle plikten i lovens § 6 er i hovedsak følgende (utredningens punkt 11.4.2):

"Plikten til å ta hensyn til livssyklusluskostnader og miljømessige konsekvenser er inntatt i loven som generelle prinsipper som ikke skal kunne bli håndhevet for domstolene. Det samme gjelder hensynet til universell utforming, som ble innlemmet i § 6 ved en lovendring i 2006. Leverandørene kan således ikke påberope seg at oppdragsgiver har forsømt sine forpliktelser etter bestemmelsen. Med en slik rettslig forankring av disse hensynene er det vanskelig å se at de som sådan kommer i konflikt med regelverkets grunnleggende formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser. Etter flertallets syn bør imidlertid

anskaffelsesregelverket, så langt det er mulig, ikke inneholde regler som utelukkende bare er av «motiverende art», jf. kapittel 8. Slike regler fremstår uten reelt innhold, utover å signalisere en ønsket politisk retning. Dersom dette er ønskelig politikk, bør den etter flertallets vurdering utformes på en annen måte med mer effektive virkemidler."

Miljødirektoratet er negativ til forslaget om å fjerne bestemmelsen i § 6.

Det offentlige kjøper varer og tjenester for om lag 400 milliarder kroner hvert år. Ved å stille miljøkrav til leverandører, produkter og tjenester kan det offentlige derfor ha en betydelig påvirkningskraft i retning av et mer bærekraftig samfunn og rimeligere og bedre utvalg av miljøvennlige produkter. Viktigheten av å stille miljøkrav ved offentlige anskaffelser er fremhevet bl.a. i IPCCs femte hovedrapport, i New Climate Economy-rapporten, og i den tverrfaglige og sektorovergripende rapporten "Klimakur 2020" (TA 2590/2010). I følge sistnevnte rapport er det vanskelig å estimere en konkret effekt på klimagassutslipp knyttet til miljøriktig innkjøp, bl.a. fordi besparelsene skjer både i Norge og i de landene hvor produkter importeres fra. Det blir imidlertid anslått at rundt 70 millioner tonn CO₂-ekvivalenter globalt kan knyttes til konsum i Norge. Av dette er det estimert at anskaffelser i offentlig virksomhet står for 13 millioner tonn, hvis man inkluderer offentlig sektors andel av kapitalinvesteringer.

Miljødirektoratet mener at en lovfestet plikt til å ta hensyn til miljømessige konsekvenser ved offentlige innkjøp, jf. anskaffelsesloven § 6, kan bidra til at det offentliges påvirkningskraft i markedet blir utnyttet best mulig. Lovbestemmelsen fungerer både som en påminnelse og som et rettslig direktiv til innkjøperne om å stille miljøkrav der dette er relevant.

Miljødirektoratet er ikke enig i at bestemmelsen "bare er av motiverende art", slik utvalgets flertall uttaler. Selv om plikten til å ta miljøhensyn etter § 6 isolert sett ikke kan håndheves for domstolene, kan plikten likevel tenkes å få betydning ved tolkning av andre regler i anskaffelsesregelverket eller ved tolkning av konkurransegrunnlaget i konkrete saker. Plikten i § 6 kan f.eks. være et argument for å tolke et konkurransegrunnlag som angir "kvalitet" som tildelingskriterium slik at "kvalitet" inkluderer visse typer miljømessige egenskaper ved et produkt, selv om dette ikke er uttrykkelig presisert i konkurransegrunnlaget. At generelt utformede pliktregler, formålsparagrafer mv. kan få betydning ved tolkning av andre og mer "operative" bestemmelser, er kjent fra mange forskjellige rettsområder.

§ 6 pålegger en plikt til å ta hensyn til miljømessige konsekvenser av anskaffelsen. Det betyr ikke at man ved enhver anskaffelse plikter å stille miljøkrav. Hvis valg av produkt, fremgangsmåte mv. ikke har noen nevneverdige miljømessige konsekvenser, gir det ikke mening å stille miljøkrav, og da innebærer § 6 heller ingen plikt til å gjøre det. Vi kan derfor ikke se at man oppnår noen egentlig forenkling ved å fjerne § 6.

Plikten etter § 6 til å ta miljøhensyn ved offentlige innkjøp kan for øvrig også ses som en konkretisering av Grunnloven § 112 på innkjøpsområdet. Grl § 112 første ledd fastsetter at enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Grl § 112 første ledd fastsetter videre at naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterleken. Grl § 112 tredje ledd pålegger statens myndigheter en plikt til å iverksette tiltak som gjennomfører de nevnte grunnsetningene.

Selv uten § 6 i anskaffelsesloven kan det derfor argumenteres for at statlige myndigheter - på grunnlag av Grl § 112 - har plikt til å ta miljøhensyn ved sine anskaffelser og stille miljøkrav der det er relevant. Også av denne grunn kan ikke Miljødirektoratet se at man oppnår noen nevneverdig forenkling av regelverket ved å fjerne § 6 i anskaffelsesloven.

Miljødirektoratet er positive til at man forsøker å forenkle anskaffelsesregelverket, ved å fjerne unødvendige formalistiske og rigide regler og lignende. Men Miljødirektoratet kan ikke støtte forenkling som går ut på å fjerne regler som ivaretar tunge samfunnshensyn, slik som plikten for det offentlige til å ta miljøhensyn der det er relevant.

Som beskrevet ovenfor vil det å fjerne § 6 innebære en svekkelse av miljøhensynenes rettslige stilling i anskaffelsesregelverket. I tillegg vil det sende noen politiske signaler som går i gal retning i forhold til den innsatsen som trengs på alle samfunnsområder for at vi skal nærme oss et bærekraftig samfunn.

Miljødirektoratet stiller tydelige miljøkrav i egne anskaffelser og jobber for å bli sertifisert etter ISO14001-standard i 2015. Miljødirektoratet har så langt ikke erfart at tydelige miljøkrav i egne anskaffelser har gått på bekostning av verken, pris, kvalitet eller effektivitet i anskaffelsene. Gode eksempler på dette er våre kontorlokaler i Trondheim, som har «passivhusstandard», og ikke minst de nye kontorlokalene i Oslo, som oppnådde BREEAM-NOR klassifiseringen Excellent i designfasen og samtidig har energiklasse A. Dette bygget er et forbildeprosjekt «FutureBuilt» og fungerer dermed som et utstillingsvindu, både nasjonalt og internasjonalt, på miljøbygg med høy arkitektonisk kvalitet og over 50 % reduksjon i klimagassutslipp. Andre eksempler er Miljødirektoratet, så langt det er mulig, benytter miljømerkede hoteller ved overnattinger og konferanser, har svanemerket kantinedrift og svanemerket kontorrekvisita.

Miljødirektoratet vil også vise til vurderingene til utvalgets mindretall, som ønsker å opprettholde bestemmelsen i § 6.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Jan Kato Fremstad
avdelingsdirektør

Guri Hope
seksjonsleder

Kopi til: